

Erasmus očima třech finských studentek

<http://tarantula.ruk.cuni.cz/IFORUM-9190.html>

Mari Jännetyinen, Milla-Mari Naukkarinen a Minna Lappalainen jsou tři finské studentky programu LLP/Erasmus, které během zimního semestru 2009/10 studovaly na Univerzitě Karlově v Praze. Strávily půl roku studiem oboru Výtvarná výchova na Pedagogické fakultě, což jim dalo jedinečnou možnost porovnat přístup k výuce tohoto předmětu na Univerzitě Karlově a jejich domácí vysoké škole, Laponské univerzitě v Rovaniemi. Během svého studijního pobytu v Praze se dívky zapojily do doprovodného erasmovského programu Evropa dělá školu, který na Univerzitě Karlově zabezpečuje Erasmus Club Filozofické fakulty. Celkem odučily 24 školních hodin na Základní umělecké škole Olešská v Praze 10. Požádali jsme je o rozhovor o jejich studiu v Praze a účasti v tomto dobrovolnickém programu.

Vaší domácí univerzitou je Laponská univerzita v Rovaniemi, jedna ze dvou finských univerzit, které nabízí studijní program Výtvarná výchova. Tento rok jste strávily jeden semestr na katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Jak se tyto dvě univerzity liší, co se výuky vašeho oboru týče?

Minna: Jedním z hlavních rozdílů je, že katedra výtvarné výchovy je na Univerzitě Karlově součástí Pedagogické fakulty, zatímco na Laponské univerzitě probíhá výuka výtvarné výchovy na Fakultě umění a designu. Naše domácí univerzita má tedy odlišný přístup k výuce umění, ale katedra spolupracuje s dalšími fakultami Laponské univerzity a studenti výtvarné výchovy v Rovaniemi musí absolvovat několik předmětů na Pedagogické fakultě. Studium je možné ukončit titulem bakaláře, magistra nebo doktora umění (v oborech umění a design).

Milla-Mari: V oblasti výuky umění stejně jako dalších oborů se naše domácí univerzita zaměřuje na severní a arktická témata v souvislosti s tím, že Laponská univerzita je nejseverněji položenou univerzitou v Evropě. Naše vysoká škola spolupracuje také se sektorem cestovního ruchu, protože turismus je jedním z nejvýznamnějších odvětví v Laponsku.

Jaká je nabídka Pedagogické fakulty v Praze pro výměnné studenty oboru výtvarná výchova? Vypisuje katedra zvláštní kurzy pro studenty výtvarné výchovy programu Erasmus, jako je zvykem u řady jiných studijních oborů, nebo jsou přednášky společné pro české i zahraniční studenty?

Minna: Některé kurzy jsou zaměřené jen na studenty programu Erasmus, ale měli jsme možnost navštěvovat i kurzy společně s českými studenty. Myslím si, že pro nás bylo velmi důležité chodit na běžné hodiny, protože jinak by bylo těžké seznámit s českými kolegy. Mně osobně kombinace běžných kurzů a předmětů určených pro erasmovské studenty velmi vyhovovala. Vyučující k nám byli velmi milí, a pokud jsme měli problémy s porozuměním, tak nám čeští spolužáci pomohli.

Milla-Mari: Naše oborová koordinátorka programu Erasmus v Praze, docentka Marie Fulková, věnovala hodně sil vytvoření programu pro výměnné studenty oboru výtvarná výchova. Tento rok se na něm podílela vyučující z Kanady, Andrea Dancer, která nás provedla celým semestrem a pomohla nám docílit nejlepších výsledků v našich osobních výtvarných projektech; kromě toho nás také vzala do řady pražských galerií. Řekla bych tedy, že nabídka na fakultě a celý náš pobyt v Praze určitě splnil naše očekávání.

Ještě předtím, než jste se seznámily s programem Evropa dělá školu, jste měly zájem o pedagogickou praxi v České republice. Jak probíhají pedagogické praxe na vaší domácí univerzitě?

Milla-Mari: Pedagogické praxe jsou na naší domácí univerzitě velmi dobře zorganizovány. Několik městských škol v Rovaniemi přímo spolupracuje s Laponskou univerzitou. Praxe pro nás domlouvá univerzita a my nemusíme školy sami oslovovat. V těchto školách pracují také školení instruktoři, kteří nás během našich praxí mentorují. Každý rok studia máme jednu pedagogickou praxi a délka praxe závisí na její úrovni. Praxi začínáme v první třídě základní školy a její

délka je 30 hodin (samostatná výuka, mentoring a náslechy dohromady) a poslední, pátá, probíhá na střední škole a obnáší 70 hodin.

Mari a Milla-Mari jsou v šestém ročníku a po návratu do Finska se chystají pracovat na svých diplomových pracech. Minna je ve třetím ročníku studia. Až ukončíte studium, chcete jít učit a nebo máte jiné plány?

Mari: Mně se pobyt v Praze líbil natolik, že jsem se rozhodla si ho prodloužit i na letní semestr a pracovat zde na své diplomové práci. Po promoci se budu s největší pravděpodobností ucházet o učitelské zaměstnání, ale mám zájem i o různé umělecké projekty. Doufám, že se mi v každém případě podaří zapojit se do nějakého projektu v oblasti umění nebo výtvarné výchovy. Také přemýšlím o práci v zahraničí, nejen ve Finsku.

Minna: Já ještě určité plány do budoucna nemám, ale samozřejmě bych chtěla pracovat ve výtvarném oboru. Mám zájem o účast na různých uměleckých projektech, ale také si dokážu představit, že bych pracovala jako učitelka. Necháme se překvapit. Naštěstí si můžeme zapsat vedlejší předměty, které nejsou nijak spojeny s uměním, takže máme možnost hledat si práci i v jiných oborech než jen umění a výtvarné výchově. Někteří studenti si vybírají velmi rozdílné obory, aby například mohli učit více předmětů, pokud se stanou učiteli. Já osobně se momentálně soustředím jen na studium výtvarné výchovy.

Milla-Mari: Momentálně plánuji, že po promoci půjdu učit, abych získala reálnou zkušenost ve výuce výtvarné výchovy. S největší pravděpodobností se budu ucházet o učitelské místo na základní škole. Další možností by bylo jít do zahraničí získat ještě jednu mezinárodní zkušenost, buď v rámci dalšího studia nebo pracovní stáže.

Vaše učitelské projekty v rámci programu Evropa dělá školu se uskutečnily v jedné z pražských základních uměleckých škol. Existují ve Finsku podobné instituce? Jak je ve Finsku strukturovaná výuka výtvarné výchovy?

Milla-Mari: Základní umělecké vzdělání je ve Finsku poskytováno komunálními a soukromými školami, které získávají vládní granty na základě počtu obyvatel daného města. Poskytovatelé umělecké výuky mohou také získat dotace na základě potvrzeného počtu odučených hodin. Základní umělecké vzdělání se liší od povinného základního vzdělání, protože účast na něm je dobrovolná, probíhá ve volném čase a poskytovatelé výuky mohou požadovat odpovídající poplatky.

Cíle a náplň výuky jsou určeny v národním vzdělávacím plánu Finského národního výboru pro vzdělávání. Základní umělecké vzdělání má být cílené a postupovat z jedné úrovně do druhé. V prvních letech se děti mají seznámit s různými uměleckými oblastmi, technikami a materiály. Později se žáci mají zapojovat do různých delších projektů. Celkově je záměrem uměleckého vzdělání podporovat schopnosti dítěte v sebevyjádřování a rozvíjet jeho nadání potřebné pro další vzdělání ve zvolené umělecké oblasti.

Váš první projekt v Základní umělecké škole Olešská se zaměřil na finské Vánoce. Jak jste se rozhodly pro toto téma a co jednotlivé skupiny dětí malovaly nebo kreslily?

Mari: Naše první hodiny v Základní umělecké škole Olešská byly naplánovány na prosinec, a to nás inspirovalo k tomu, abychom si připravily hodiny zaměřené na finské vánoční svátky. Rovaniemi, město, kde studujeme, se nachází jen 5 kilometrů od polárního kruhu, kde podle pověstí žije Santa Claus. Říkaly jsme si, že by bylo hezké dětem spolu s námi

představit i naše město a způsob, jakým slavíme Vánoce. Nejlepší cestou jak doslova přenést finské Vánoce do třídy bylo upéct finské vánoční cukroví a převléknout se za Santa Clausovy elfy. Hodiny naladily i nás, učitelky, do vánoční nálady.

Pět skupin dětí, se kterými jsme pracovaly, mělo nakreslit nebo namalovat soba Santa Clause, který utekl z Rovaniemi a dostal se do Prahy. Některé děti malovaly Rovaniemi, jiné Prahu a další cestu Santa Clausova soba do České republiky. Na závěr si každá skupina vzala razítko z bramboru, kterým na velké nakreslené mapě Evropy označila, kudy běžel její sob. Tímto způsobem všech pět skupin dětí vytvořilo kromě svých vlastních obrázků i jedno velké společné umělecké dílo.

Milla-Mari: Téma a úkol zaujaly obzvláště malé děti, které se zcela ponořily do světa pohádek a vánoční nálady. Celá řada výkresů vznikla na pozadí dojemných příběhů.

Jak se dětem zamlouvaly finské Vánoce? Dozvěděly jste se na oplátku něco o českých vánočních svátcích?

Mari: Kontaktem s dětmi jsme zjistily, že finské a české Vánoce mají řadu společného, ale že jsou mezi nimi i rozdíly. Důležitou součástí těchto svátků v obou zemích je strávit čas s rodinou a užít si dobrého jídla a pokojného času. Malé děti ve třídě se samozřejmě těšily na dárky, které v Čechách nosí Ježíšek, ale ve Finsku Santa Claus. Santa Clause děti už znaly ze zahraničních filmů a knížek.

Mluvili jsme také o jídle a o tom, že ve Finsku je tradičním vánočním jídlem šunka, různé nákypy, brambory a salát z červené řepy a mrkve, kterému se říká rosolli. Stejně jako v České republice, i ve Finsku máme doma ozdobený stromeček. Důležitou součástí finských Vánoc je ale také návštěva sauny a hřbitova, kde zapalujeme svíčky za své zemřelé příbuzné.

Váš druhý projekt v Základní umělecké škole Olešská byl zaměřen na Kalevalu, finský národní epos. Můžete nám tuto knihu krátce představit?

Mari: Kalevala je finský národní epos. Byl sestaven a zapsán Eliasem Lönnrotem na základě lidových vyprávění, které nashromáždil při cestách po Finsku a Karélii v 19. století. Kalevala (název znamená "Kalevova země") obsahuje příběhy lidí žijících na Severu. Začíná vyprávěním o stvoření světa z vejce ptáka se zlatými očima a pokračuje příběhy o sporech mezi jednotlivými kmeny a vyprávěním o cestách za láskou. Hlavním hrdinou je muž zvaný Väinämöinen, který je popisován jako starý a moudrý muž s kouzelným hlasem a citerou ze štičí čelisti.

Úkolem dětí v projektu zaměřeném na Kalevalu bylo namalovat, nakreslit nebo vymodelovat "sampo". Co je tento tajemný předmět a v jakých technikách ho děti zobrazovaly?

Mari: Sampo je ústředním motivem Kalevaly. Je to kouzelný předmět popisovaný jako mlýn nebo stroj, který dokáže vyrobit vše, co si přejete a přináší svému majiteli štěstí. Byl vyroben kovářem Ilmarinemem jako dar pro paní dvorce Pohjola, královnu Severu. Sampo bylo darem pro královnu, aby souhlasila se sňatkem svojí dcery. Na konci příběhu bylo sampo ale ukradeno a Kalevala upadla do zlých časů. Byla vyslána výprava, která měla získat sampo zpět, ale v rozhodující bitvě bylo sampo rozbito a ztraceno v moři.

Milla-Mari: Protože neexistuje žádné tradiční zobrazení sampa, nikdo neví, jak by mělo vypadat. V naší třídě dostaly děti za úkol představit si, jak by sampo mohlo vypadat, a zobrazit ho ve třídímní podobě. Sampo mohly buď vymodelovat nebo udělat jeho reliéfní zobrazení z různých materiálů, jako jsou látky, karton nebo plast. Myslím si, že to pro ně byl zajímavý úkol, protože některé děti hodně přemýšlely o tom, jak by sampo mohlo vypadat v dnešní době a vytvářely ho tak, aby mohlo vyrábět něco, co si od něj přály.

Minna: V naší třídě jsme dělali kolografii, což je jednoduchá grafická technika. Nejprve při ní nalepíte svůj obrázek na čtverek za použití různých materiálů. Potom matrici pokryjete barvou a na další papír obtisknete konečný obrázek. Děti vytvářely sampo z různých materiálů, jako jsou látky, provázky, čtverky a papír. Pak jsme matrici nabarvili a tiskli konečné obrázky na tenký, průsvitný papír za použití grafického lisu.

Mari: Moje třída dostala za úkol namalovat obrázek sampa spadlého na mořské dno po konečné bitvě o jeho vlastnictví. Děti pracovaly s vodovými barvami, protože jsem měla pocit, že to bude nejpřirozenější způsob, jak zobrazit vodu. Výsledné obrázky se mi velmi líbily, všechny se velmi vydařily.

Pracovali jste v základní umělecké škole s dětmi různých věkových kategorií. Se kterou skupinou se vám pracovalo nejlépe a proč?

Mari: Mně se většinou nejlépe pracuje s malými dětmi, a tak tomu bylo i tentokrát. Hodiny byly koncipovány tak, že tématicky nejlépe vyhovovaly právě této věkové skupině. Kouzlo Vánoc je pro malé děti skutečností a dokáží ho přenést i na dospělé. Příběh soba, který utekl Santa Clausovi, byl nejzábavnější pro malé děti a také příběh o sampu měl největší ohlas u této věkové skupiny, protože malé děti mají tolik nadšení a představivosti, že je pro ně snazší se vžít do mýtického světa legend.

Minna: Ráda pracuji s dětmi všech věkových kategorií, ale také si myslím, že naše témata byla nevhodnější pro malé děti. Úkoly pro starší skupiny jsme odpovídajícím způsobem upravily.

Milla-Mari: Stejně jako Mari, i já nejraději pracuji s malými dětmi, protože obvykle nemají žádné zábrany. Začnou pracovat hned, jak se dozví téma práce a jejich nadšení je tak skutečné! Nikdy mě nepřestanou překvapovat svými úžasnými nápady a nespoutanou fantazií. Někdy mi připadne, že starší studenti potřebují více povzbuzení a přesvědčování a také více vysvětlování, než jsou připraveni začít pracovat na svém výkresu. To bylo v tomto případě těžké, protože bylo obtížné se studenty skutečně komunikovat kvůli jazykové bariéře.

Protože nemluvíte česky a děti a vyučující ve škole neovládají plynně angličtinu, musely jste pracovat za pomoci tlumočnicků (studentky Filozofické fakulty Veronika Víšková a Kamila Mádrová). Bylo to pro vás obtížné?

Mari: Pracovat přes tlumočnicka bylo občas těžké. Bylo problematické mluvit s žáky během hodiny, ptát se jich na jejich práci nebo ji komentovat a chválit. Také to bylo trochu matoucí pro děti, které nosily svoje hotové práce ukázat tlumočnickům spíše než nám, učitelkám. Ale i tak to byla dobrá zkušenost a velká příležitost seznámit se s českou uměleckou školou. Nemyslím si, že by docházelo k nedorozumění mezi žáky a námi, ale musely jsme pracovat intenzivněji, abychom získaly zájem studentů, což je v tak krátké době obtížné, i když mluvíte stejným jazykem. Celkově ale spolupráce s tlumočnickými probíhala velmi dobře a my jsme se naučily také hodně o umění tlumočit.

Minna: Byla to zajímavá příležitost pracovat s tlumočnickými – myslím si, že naše spolupráce dopadla velmi dobře. Za běžných okolností, když mluvíme stejnou řečí jako děti, si se žáky ráda povídám a vytvářím tak osobní kontakt. Tentokrát to bylo náročnější, ale myslím si, že se nám povedlo vytvořit během hodin dobrou atmosféru, i když jsme nekomunikovali společným jazykem.

Milla-Mari: Učit za pomoci tlumočnicka bylo novou zkušeností pro nás všechny, ale spolupráce s tlumočnickými byla dobrá a nálada ve třídě výborná i přes tuto překážku. Jen jsme musely vzít do úvahy různé věci, o kterých bychom jinak nepřemýšlely: musely jsme výrazněji artikulovat, mluvit jasně a používat krátké věty, aby bylo pro tlumočnickými jednodušší překládat naše instrukce. Množství informací, které jsme dětem mohly předat, bylo potřeba zredukovat na půlku, protože to trvalo dvakrát tak dlouho, než se informace k dětem skutečně dostaly.

Pro mě bylo nejtěžší, že jsem nemohla přímo komunikovat s dětmi. Vždy jsem si myslela, že je důležité vytvořit si důvěryhodný a otevřený vztah k žákům tím, že s nimi člověk mluví, ale v této situaci jsem si občas připadala od žáků vzdálená a bezmocná. Ale celkově si myslím, že jsme s tlumočnickými spolupracovaly dobře a že to pomohlo dotvořit dobrou náladu ve třídě.

Jak se vám líbil koncept základní umělecké školy a jaká byla spolupráce s učitelkou ve třídě (Mgr. Hana Horká)?

Mari: Myslím si, že učit v základní umělecké škole je velmi vděčná práce, protože žáci ve třídě mají zájem o umění. Je to skvělá příležitost pro děti a mladé lidi, jak ukázat a rozvíjet svůj talent, obzvláště, když standartní školní výuka nenabízí mnoho hodin umění. S participující vyučující se nám pracovalo velmi dobře. O hodinách jsme společně mluvily a paní učitelka Horká se s námi podělila o své zkušenosti z let učení v umělecké škole.

Milla-Mari: Jsem za tuto zkušenost velmi ráda, protože jsem ještě nikdy neučila ve škole jako je Základní umělecká škola Olešská a také jsem nikdy neučila v cizím jazyce v zahraničí. Spolupráce s učitelkou ve třídě byla výborná. Ve škole jsme byly vřele přivítány a vyučující nám nabídla svoji asistenci. Po hodinách jsme měly několik poučných rozhovorů a myslím si, že my i učitelka jsme se dozvěděly řadu nového o našich zemích, vzdělání a kultuře.

Děkuji za rozhovor
Ivana Herglová